

Kinderopvang gebaseerd

Paola Cagliari, Angela Barozzi en Claudia Giudici

Wanneer men het in Italiaanse scholen heeft over 'participatie', dan gaat het meestal over de relatie tussen school en gezin. Toch kunnen de ideeën, ervaringen en projecten die onder deze noemer vallen van zeer uiteenlopende aard zijn.

Volgens Paola Cagliari, Angela Barozzi en Claudia Giudici is de wijze waarop in Reggio Emilia aanvulling wordt gegeven aan participatie slechts één van vele mogelijke benaderingen

zijn opgesteld. Zij nemen actief deel aan het kennisverwervingsproces, zowel aan dat van de kinderen als aan dat van hunzelf, zij leren hoe ze moeten lesgeven. Ze doen dit door te luisteren en door onderzoek, in een collegiale sfeer.

Het pedagogisch project van de kinderdagverblijven en kleuterscholen in Reggio Emilia is per definitie gebaseerd op participatie. De educatieve betekenis van Reggio zit in de participatie van alle betrokkenen – kinderen, leerkrachten, opvoeders en ouders. Al deze partijen zijn betrokken bij de uitwisseling van ideeën en bij het overleg. Men gaat er daarbij vanuit dat zij een gemeenschappelijk doel voor ogen hebben en dat communicatie daarin een belangrijke rol speelt.

Deze contacten leiden niet tot onenigheid, maar voeden de dialoog tussen de verschillende rollen, ideeën en culturen. En ze stimuleren tot onderhandelen, wat weer leidt tot een betere samenwerking. Iedere

betrokkene - kind, leerkracht, opvoeder, ouder – neemt actief deel aan de educatieve relatie. De kennis van ieder individu is noodzakelijk en aanvullend.

Participatie van kinderen, ouders en leerkrachten

In Reggio Emilia is participatie veel méér dan de betrokkenheid van gezinnen bij het schoolleven. Participatie is er een waarde, een intrinsiek kenmerk van de gang van zaken, een visie op de partijen die betrokken zijn bij het opvoedingsproces. Participatie heeft in de eerste plaats betrekking op de kinderen, meer nog dan op hun ouders. Het zijn de kinderen die actief bouwen aan hun eigen leerproces en een originele wereldvisie ontwikkelen. Als het kindercentrum participatie echt waardeert en in de praktijk brengt, dan leidt het uitwisselen van standpunten tussen kinderen onderling, en tussen kinderen en volwassenen, tot het ontstaan van een jeugdcultuur die diep geworteld is in het centrum zelf en in het bredere sociale weefsel. Ook het personeel doet aan participatie. De groepsleiding doet meer dan het uitvoeren van programma's die door anderen

De participatiegedachte is gebaseerd op een aantal ideeën: de realiteit is niet objectief, cultuur is een voortdurend evoluerend product van de maatschappij, individuele kennis is altijd onvolledig, en, wanneer we werken aan een educatief project, dan is het standpunt van ieder individu relevant, binnen een kader van gedeelde waarden. Volgens ons is democratie ook gebaseerd op deze concepten.

Spreken en gehoord worden

Als we een voorziening voor jonge kinderen willen die is gebaseerd op participatie, dan moeten we een context creëren waarbinnen alle betrokkenen – kinderen, leerkrachten, opvoeders en ouders – kunnen spreken en gehoord worden. Een begin hiervan kan al worden gevonden in vele Italiaanse centra. Maar dit eerste niveau volstaat niet als we, door participatie, op een actieve en democratische manier willen bouwen aan het educatieve project van een centrum en een gemeenschap. Ieder mens kan participeren als een individu dat afzonderlijk zijn of haar bijdrage levert en afzonderlijk de informatie en de bijdragen van de anderen in zich opneemt.

'Opvoeden betekent jezelf toelaten om betrokken te raken, kunnen luisteren naar anderen, jezelf kunnen plaatsen in relatie tot de dingen en ideeën oppikken van mensen die anders denken dan jijzelf'

op betrokkenheid

Ieder kind en iedere volwassene participeert op zijn eigen manier, want ieder individu is anders. Participatie krijgt echter een diepere betekenis wanneer het kindercentrum zichzelf voorstelt als een gemeenschap – in relatie tot de grotere gemeenschap, de stad – met een bredere visie.

Samenwerken aan verandering

Bovendien is het zo dat kinderdagverblijven en kleuterscholen die echte opvoedingscentra willen zijn, aansluiting moeten zoeken bij sociale en culturele thema's, ideeën en levensstijlen, die voortdurend in beweging zijn. Deze doelstelling kan enkel worden bereikt als we participatie in de praktijk brengen op de hierboven gedefinieerde manier: door alle kinderen, leerkrachten, opvoeders en ouders actief te betrekken bij de gemeenschap en door samen te werken aan verandering. In deze visie op participatie worden centra voor jonge kinderen dan ook beschouwd als sociale en politieke plaatsen, en dus als educatieve plaatsen in de meest brede zin van het woord. Toch is dit geen gegeven, het is geen 'natuurlijk' of intrinsiek kenmerk van een school of kinderdagverblijf. Het is een filosofische keuze, gebaseerd op de waarden die we in Reggio Emilia altijd hebben nagestreefd.

Maar zijn ouders wel bevoegde 'participanten'? Meestal zien voorzittingen voor jonge kinderen hen niet zo, omdat ze zich

zelf niet beschouwen als sociale en politieke plaatsen, en daarom de competenties van ouders als burgers niet erkennen. Bovendien zijn scholen vaak erg gericht op vakgericht onderwijs, wat maakt dat zij vooral belang hechten aan gespecialiseerde kennis, waarover de meeste ouders niet beschikken.

Wat bedoelen wij nu precies met bevoegdheid? Enerzijds is het een erkenning die scholen moeten geven aan ouders, kinderen en leerkrachten. Deze erkenning - opnieuw een keuze gebaseerd op waarden - is een erkenning van het recht van de burger om zich te mengen in de discussie over sociale kwesties die voor iedereen van belang zijn. Ouders zijn dan ook bevoegd, omdat zij hun eigen ervaring, standpunten, interpretaties en ideeën hebben. Die ideeën maken deel uit van impliciete of expliciete theorieën, en zijn de vrucht van hun ervaring als ouders en als burgers. Anderzijds is bevoegdheid een proces dat wordt gevoed en verrijkt door participatie. Participatie moet competentie als doel hebben.

Een nieuwe, unieke koers

Aan participatie kan vorm worden gegeven op heel veel verschillende manieren. Het is geen model dat kan worden gereproduceerd, maar een proces waarvan de inhoud en de strategie met elkaar verbonden zijn en onderling afhankelijk. Dit leidt tot een nieuwe en unieke koers, die ont-

staat uit de relatie tussen het individu en de groep. Want, wanneer er sprake is van een echte dialoog in de groep, dan ontstaat er een groepsidentiteit waarin plaats is voor de ideeën, gedachten, verwachtingen, verlangens en rechten van ieder individueel lid.

In dit artikel hebben we participatie voorgesteld als een onderzoek dat zich bevindt in een zone tussen het individu en de gemeenschap. Dit is een zone waarin, door het zoeken naar consensus, wordt gewerkt aan verandering. Als we voor dit perspectief kiezen, dan is het de doelstelling van het kindercentrum om een publieke arena voor gedeelde reflectie te creëren, waarin het individuele denken kan circuleren en groeien.

Bron: Making Learning Visible: Children as individual and group learners - uitgegeven door Reggio Children (2001).

Paola Cagliari en Angela Barozzi en Claudia Giudici zijn werkzaam bij de scholen en kinderdagverblijven van de stad Reggio Emilia. Cagliari is verantwoordelijk voor de pedagogische coördinatie, Barozzi en Giudici zijn pedagoog.